

Bolesław Chrobry

- 1000 lat po koronacji



Mieszko I (ur. 922–945?, zm. 25 maja 992)

Władca Polski z dynastii Piastów sprawujący władzę od ok. 960 roku.

Przed chrztem w **966** miał siedem żon, które po przyjęciu chrztu musiał odprawić.

W **967** Mieszko poślubił **Dobrawę**, córkę władcy Czech, która zmarła w 977.

Z małżeństwa z Dobrawą urodzili się: **Bolesław I Chrobry**,

Świętosława-Sygryda – królowa szwedzka, duńska, norweska i angielska, żona Swena

Widłobrodego i Eryka Zwycięskiego oraz matka królów Haralda Svenssona i Kanuta Wielkiego.

W 979/980 Mieszko poślubił **Odę**, z którą miał trzech synów:

Mieszka, Lamberta i Świętopełka.

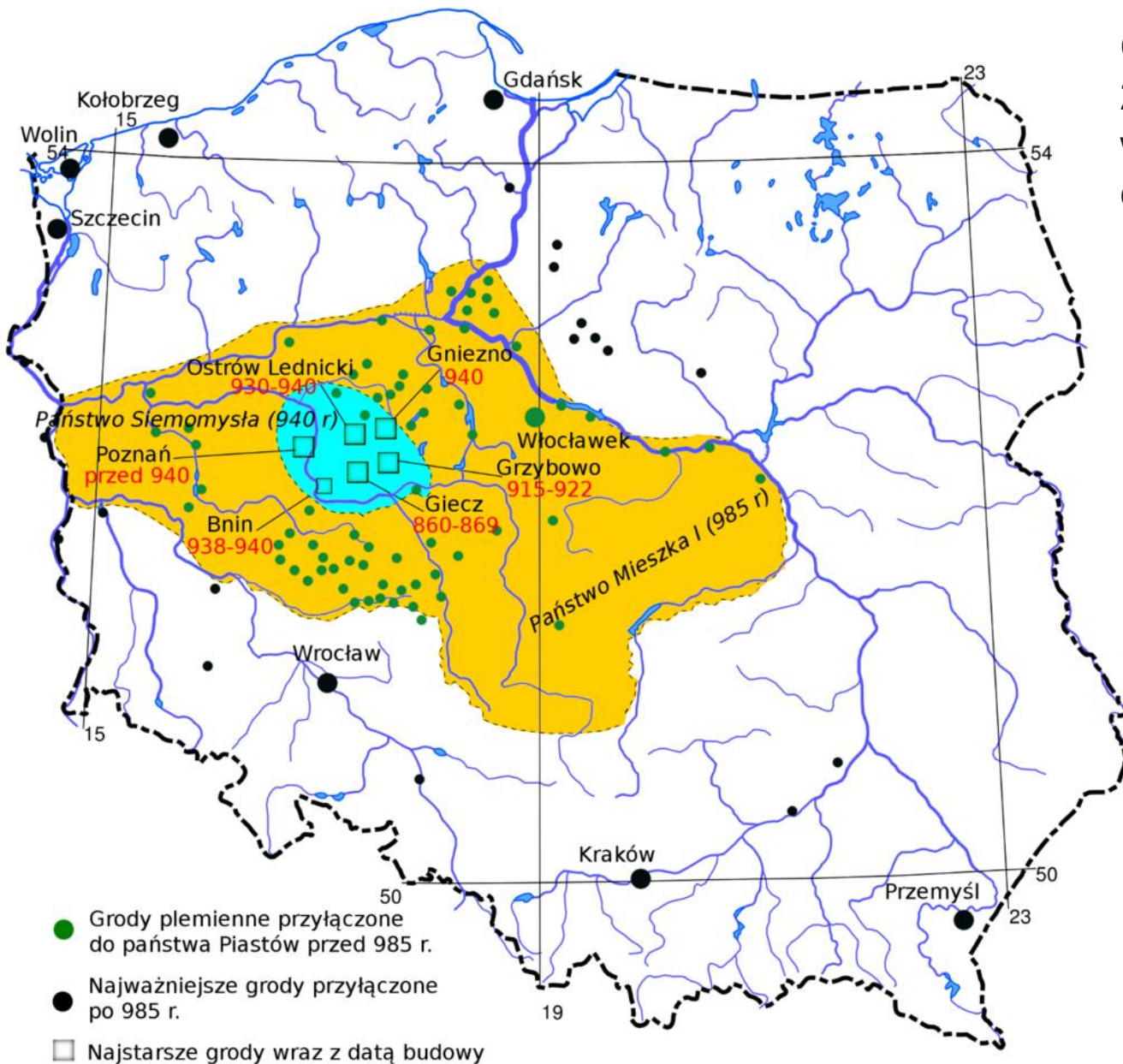
Oda była córką Dytryka, margrabiego Marchii Północnej; wychowywała się w klasztorze, jednak cesarz Otto II, aby utrwalić pokój na wschodzie, wydał ją za Mieszka I. Spotkało się to z ostrą krytyką dostojników kościelnych, ale związek Mieszka I z margrabianką przyniósł liczne korzyści. Zwiększyła się liczba wyznawców chrześcijaństwa oraz uwolniono licznych jeńców wojennych.

Po objęciu rządów w **992 roku**, Bolesław Chrobry wypędził macochę wraz z synami.

Po powrocie do Niemiec Oda przebywała w jednym z klasztorów kwedlinburskich, zaś jednego z jej synów spotykamy u Kraszewskiego („Bracia Zmartwychwstańcy”) jako tajemniczego mnicha – szpiega w Poznaniu i w Gnieźnie.

Według historyków dalsze losy Mieszka i Lamberta po 25 maja 992 nie są znane, natomiast istnieje hipoteza, że Świętopełk jest protoplastą książąt pomorskich.





GALLUS o **Włocławku**: „Z grodu 800 pancernych i 2000 tarczowników, ci wszyscy waleczni i wprawieni w rzemiośle wojennym występowali [do boju] za czasów Bolesława”

GIECZ - grodzisko



Bolesław CHROBRY (967 – 1025)

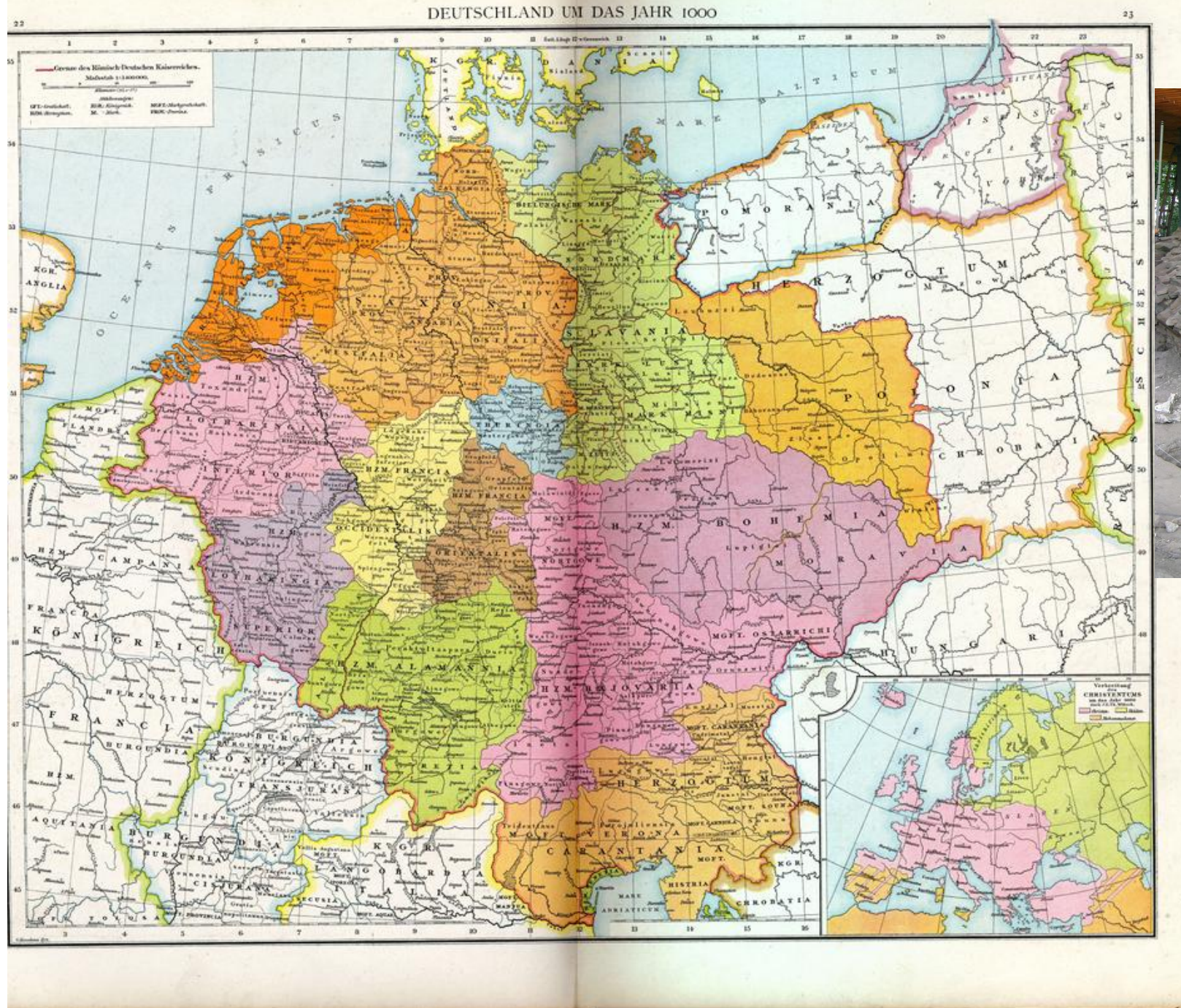
Był synem Mieszka I, księcia Polski i Dobrawy, księżniczki czeskiej. Objął rządy w **992**, wypędzając krótko potem do Niemiec swoją macochę Odę i przyrodnych braci; kazał wyłupić oczy ich sprzymierzeńcom. Byli to Odylen i Przybywój.

Żony:

- 984 - nieznana z imienia, córka Rygdaga, margrabiego Miśni; oddalona w 985 po śmierci Rygdaga,
- Judyta (zm. 997), księżniczka węgierska; oddalona między 986 a 989, matka **Bezpryma**
- Emnilda (zm. 1016–1017) – córka Dobromira, księcia słowiańskiego, ślub 987-989; matka **Mieszka II Lamberta**, Ottona, Regelindy i dwóch córek nieznanego imienia,
- Oda, córka Ekkeharda I, margrabiego Miśni; ślub **3 lutego 1018**; matka Matyldy.

Nałożnice: Przedstawa Włodzimierzówna – córka księcia kijowskiego Włodzimierza Wielkiego, zniewolona i uprowadzona do Polski po wyprawie Bolesława na Kijów w 1018. Umieszczona w książęcych warunkach w palatium na Ostrowie Lednickim.

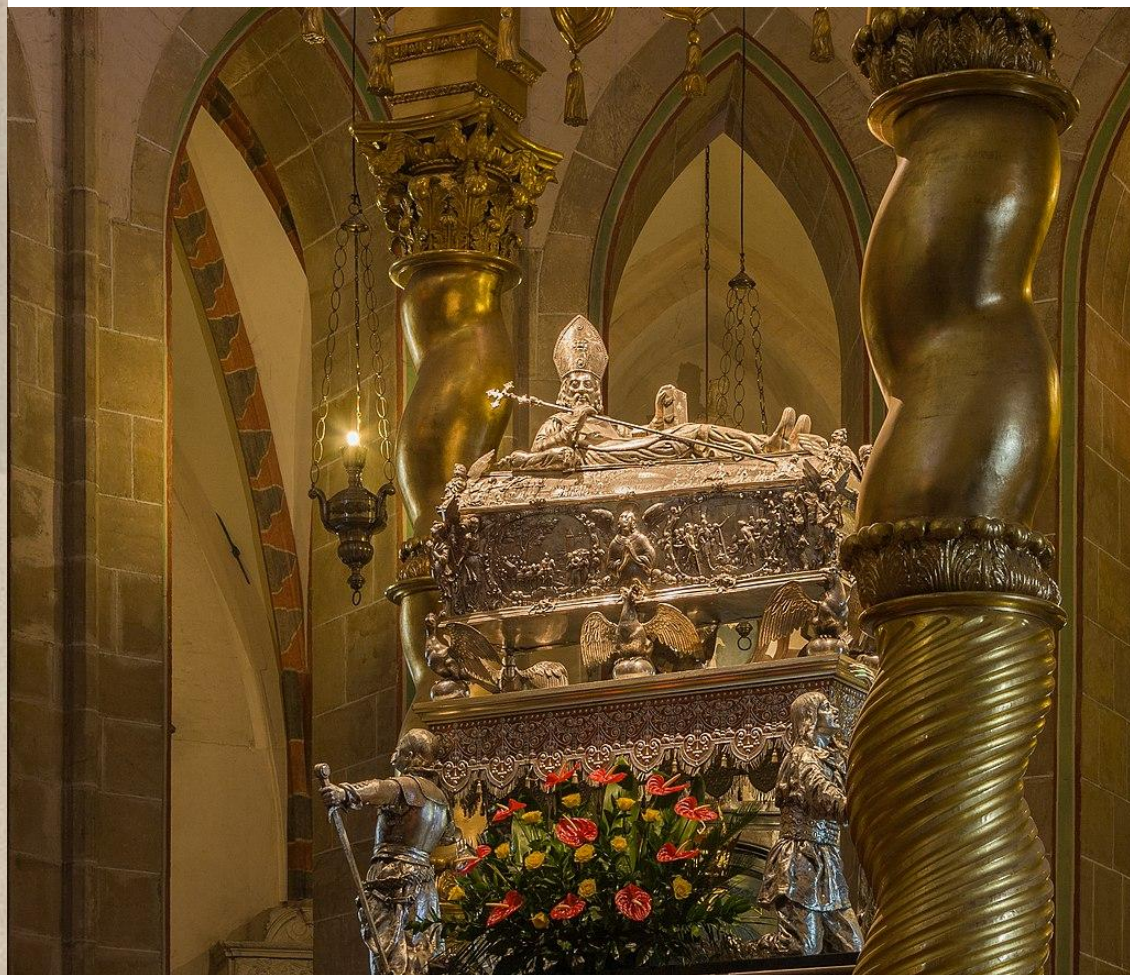
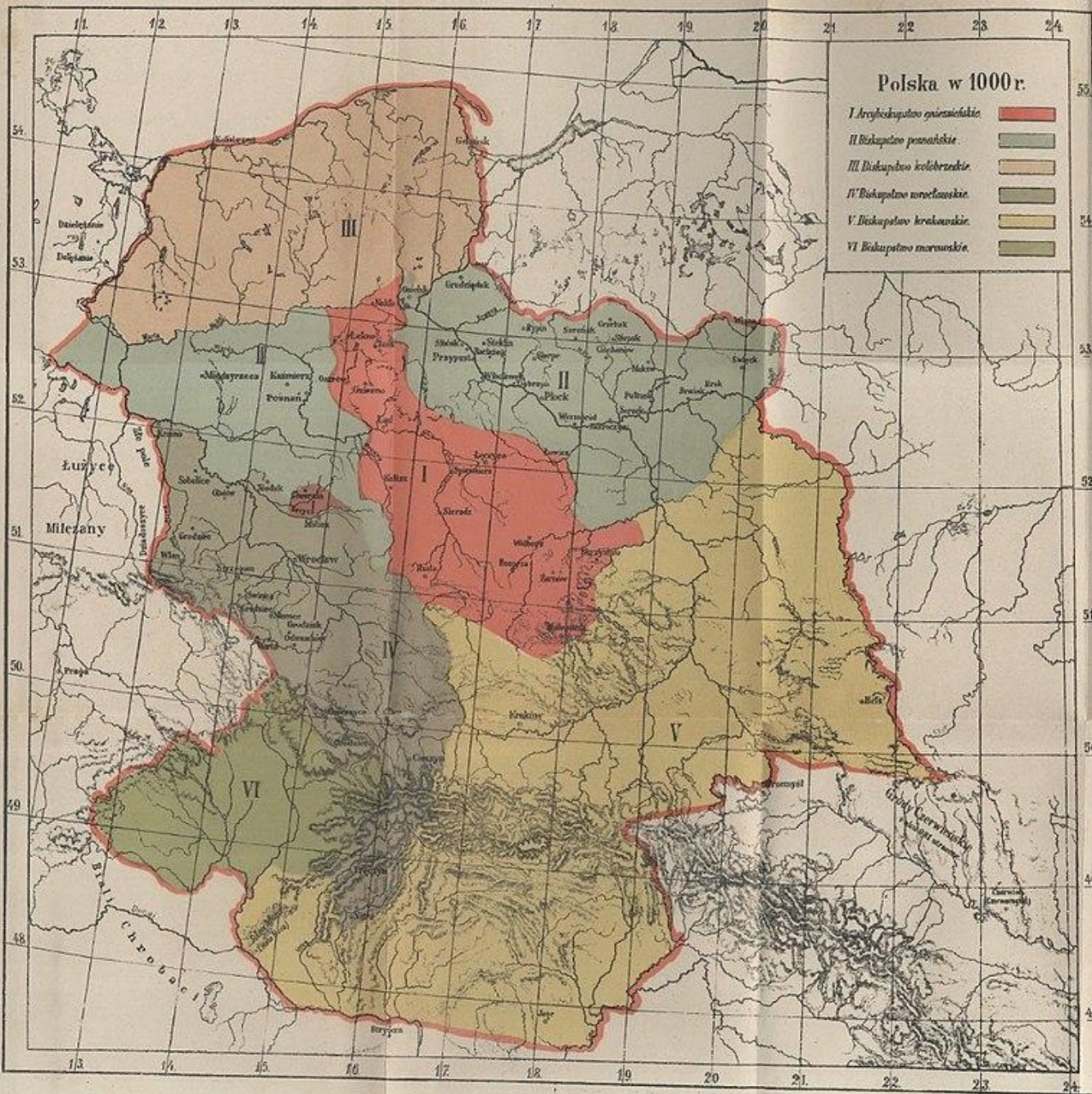




Ruiny palatium i kaplicy
Ostrów Lednicki

W **995** Bolesław wyruszył wspólnie z cesarzem Ottonem III przeciwko Połabianom. Wtedy zapewne przejął od cesarza ideę zjednoczenia Słowian. Dążąc do ekspansji na tereny Prusów, popierał misje chrystianizacyjne. W **997** próbę nawrócenia Prusów na wiarę Chrystusa podjął biskup Pragi Wojciech z rodu Sławnikowiców. Gdy Wojciech został zabity, Bolesław wykupił jego zwłoki za ilość złota równą wadze jego ciała i złożył je w kościele w Gnieźnie. Kanonizacja Wojciecha w **999** roku miała ogromne znaczenie prestiżowe dla polskiego Kościoła oraz dla Bolesława. Cesarz Otton III, poruszony historią Wojciecha, zapowiedział pielgrzymkę do jego grobu. Zjazd gnieźnieński w roku **1000** przyniósł ustanowienie w Gnieźnie metropolii kościelnej i prawo mianowania biskupów oraz zwolnienie z obowiązku płacenia cesarzowi trybutu, obowiązującego od czasów Mieszka I. Wtedy też Otto III: ... „zdjawszy z głowy swój diadem cesarski, włożył go na głowę Bolesława na zadatek przymierza i przyjaźni”.





Obecna konfesja św. Wojciecha

W **1002** roku zmarł niespodziewanie młody cesarz Otton III. W wyniku walk wewnętrznych w Rzeszy władzę objął nieprzyjazny Bolestawowi Henryk II. 24 lipca 1002 roku rozpoczął się zjazd państwowy w Merseburgu, podczas którego wszyscy wybitniejsi panowie sascy złożyli królowi Henrykowi hołd. W zjeździe uczestniczył książę Bolestaw, który zabiegał usilnie o nabycie grodu Miśni, choćby za największą sumę pieniędzy. Chrobry uzyskał tyle, że Henryk II przyznał mu na prawie lennym Łużycę i Milsko, natomiast Marchię Miśnieńską otrzymał brat zamordowanego Ekkeharda I, Guncelin. Gdy Bolestaw opuszczał Merseburg, jego świta została napadnięta przez zbrojny tłum. Bolestaw ocalał dzięki pomocy przyjaznych książąt. Wybuch wojny był nieunikniony. Bolestaw w 1002 wyprawił się za Odrę i zajął Miśnię, Milsko i Łużycę. Zaczął także interwencję w Czechach, gdzie Bolestaw osadził na tronie wygnanego Bolestawa III, jednak już w 1004 Henryk II zaatakował Czechy i obalił władzę Bolestawa Chrobrego w Pradze.



Marchia łużycka około 1000 roku

Zamach w Merseburgu stał się pretekstem do wojny, która zaczęta w 1002, zakończyła się w **1005** pokojem w Poznaniu, lecz nie zakończyło to konfliktu. Kolejne wojny były toczone w latach: 1007–1013 i 1015–1018. Po narzuceniu zwierzchnictwa Czechom w **1004 roku**, Henryk II skierował się na Milsko. Król niemiecki nie uderzył wprost na północ, na śląskie posiadłości Chrobrego, gdyż niedługo miała nadejść zima – niekorzystna pora do działań zbrojnych. Zdecydował więc, jako początek dla przyszłej kampanii, opanować znaczący przyczółek w pasie przygranicznym, zamiast podejmować uderzenie bez przygotowania. Ostatecznie wojska niemieckie dotarły pod Budziszyn, który był jednym z czołowych grodów na przedpolu pasa granicznego Polski. Obrońcy walczyli budząc podziw Niemców. Dowódcy niemieccy postanowili poprzedzić szturm na gród długotrwałym, wyniszczającym załogę oblężeniem, lecz podczas obrony łucznicy polscy zadawali duże straty wojskom cesarskim, zaś załoga stosowała także wypadki poza własne umocnienia. Gdy Chrobry uznał, że udało się zatrzymać na zimę wojska Henryka, wydał obrońcom rozkaz poddania się.

W połowie sierpnia **1005 roku** rozpoczęła się nowa wyprawa króla niemieckiego Henryka II. Dołączyli do niej Czesi oraz pogańscy Wieleci, co wywołało oburzenie w świecie chrześcijańskim. Wojska polskie były zbyt szczupłe, by zatrzymać najeźdźców w otwartym polu, ale mogły urządzać zasadzki i atakować z boku maszerującego przeciwnika. Partyzancka wojna i nękanie cesarskich wojsk zasadzkami spowodowały, iż Henryk, na prośbę podległych mu książąt zatrzymał się „o dwie mile od poznańskiego grodu”. Wojowie niemieccy, wyczerpani i zmęczeni działaniami wojennymi, wymogli na książętach niemieckich prośbę o zakończenie kampanii.

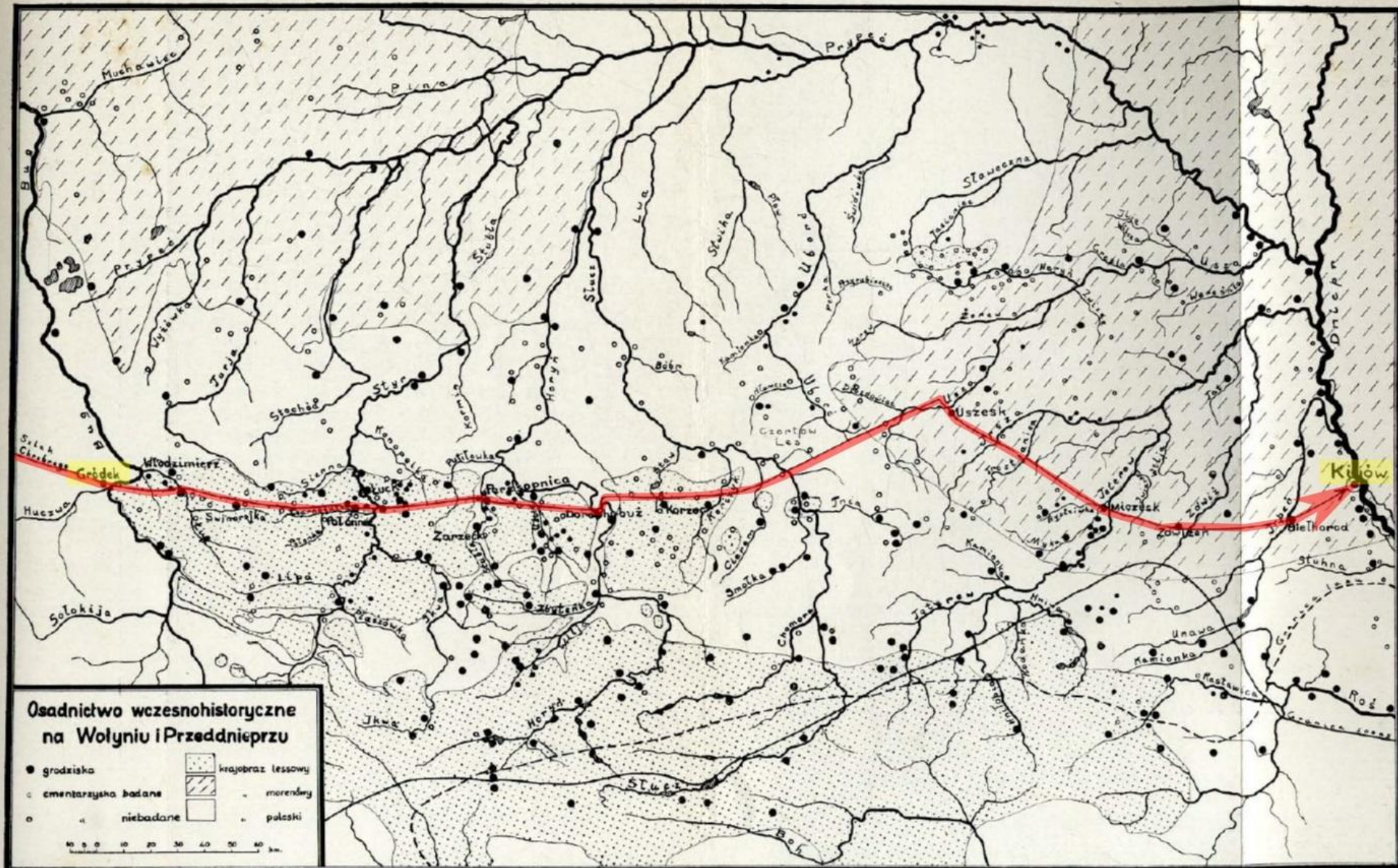
Rozmowy pokojowe prowadzone były w grodzie poznańskim. Polska straciła w wyniku tego pokoju Łużyce, Milsko oraz Czechy.



Drużyna Chrobrego

Po przegranej przez Chrobrego wojnie w 1005 roku, już w **1007** wojnę rozpoczęła strona niemiecka, jednak Chrobry szybko przejął inicjatywę i najechał terytoria na Łużycach, odzyskując wiele z grodów utraconych kilka lat temu (choć bez Miśni). Kontrofensywa Henryka ruszyła dopiero w 1010, nie przyniosła jednak żadnych skutków. Krótkotrwały pokój został zawarty na Zielone Świątki roku **1013** w Merseburgu. Bolesław otrzymał jako lenno Milsko (z Budziszynem) i Łużyce, ale musiał złożyć z nich hołd lenny cesarzowi i płacić daninę oraz zobowiązać się do wysłania posiłków wojskowych dla Henryka. Z kolei Henryk zobowiązał się do wsparcia Bolesława w wyprawie na Ruś. Tego samego roku w Merseburgu Mieszko II poślubił Rychezę, wnuczkę Ottona II. Obecni byli zarówno Henryk II, jak i Bolesław I Chrobry.

Podjęta zaraz potem pierwsza wyprawa Chrobrego na Ruś Kijowską została spowodowana uwięzieniem córki Bolesława Chrobrego, a żony Świętopętka, syna księcia kijowskiego Włodzimierza Wielkiego. Jednak wyprawa w **1013** roku nie przyniosła pożądaných rezultatów. Dodatkowo doszło w roku 1017 do zawiązania sojuszu między Henrykiem II, a Jarosławem Mądrym. Tymczasem na granicy zachodniej rozpoczęły się kolejne działania zbrojne (1015–1018) po tym, jak Bolesław odmówił wypełnienia swoich zobowiązań lennych. Trzecia faza wojny polsko – niemieckiej trwała aż do podpisania pokoju w Budziszynie **30 stycznia 1018** roku. Zwycięzcą okazał się Bolesław, który zachował Milsko i Łużyce jako swoją własność. Uzyskał też od cesarza pomoc zbrojną w wyprawie na Kijów.





W **1018** roku Bolesław zorganizował wyprawę, aby przywrócić na tron kijowski swego zięcia Świętopełka. Znaczenie miała też kwestia utrzymania drużyny książęcej, która po latach wojen, nie miała już innego źródła zarobku niż wyprawa na Ruś. Zakończyła się ona pełnym powodzeniem. Po zwycięskiej bitwie pod Wołyniem (22.07.), Bolesław zajął Kijów (14.08.1018). W drodze powrotnej przyłączył utracone w 981 Grody Czerwieńskie. Świętopełk jednak nie utrzymał się na tronie, zrzucił go Jarosław Mądry. Świętopełk został wygnany z Rusi i poprosił o ponowną pomoc swojego teścia Bolesława Chrobrego, który już jej nie udzielił. Bolesław poparł Jarosława Mądrego jako godnego władcę i podpisał z nim pakt o nieagresji.

Znana historia uderzenia przez Bolesława mieczem w Złotą Bramę w Kijowie to legenda, powstała w wiekach późniejszych. Złota Brama powstała dopiero w **1037**, zaś **Szczerbiec** został użyty jako miecz koronacyjny dopiero przez Władysława Łokietka. Jego powstanie jest datowane na wiek XIII.



POLSKA

28

BOLESŁAWA CHROBREGO.

Mapa orientacyjna

Według wskazówek prof. St. Zakrzewskiego

rysował Bronisław Komplikowski

Podziałka: 1:3000.000

0 50 100 150 200 250 km.

- Objaśnienia:
- — — — — granice państwa
 - - - - - granice plemion: Lubuszan, Pomoran, Polan, Masowian i Górali Czerwieńskich.
 - granice diecezji
 - siedziba biskupa
 - arcybiskupa
 - grody znaczniejsze
 - „mniejsze.



Po zdobyciu Kijowa Bolesław kazał podyktować listy o zwycięstwie. Wysłał posłów do Grecji do cesarza Bazylego II. Mimo że Bolesław mógł się czuć ważnym na arenie europejskiej, brakowało mu istotnego atrybutu potęgi – korony. Nie mógł jej zyskać, jak długo panował cesarz Henryk II. Mimo braku korony, Bolesław kazał bić monetę z napisem Bolizlawus Rex. Historycy spierają się o datę koronacji. Niektórzy uważają, iż w 1025 dokonano tylko odnowienia koronacji z roku 1000; inni twierdzą, że akt włożenia diademu cesarskiego na głowę polskiego władcy przez Ottona III w 1000 roku nie był dla współczesnych równoznaczny z koronacją. Niemniej Chrobry od 1000 roku starał się o papieską zgodę, potwierdzającą akt dokonany podczas zjazdu gnieźnieńskiego. Starania te zakończyły się niepowodzeniem ze względu na śmierć przychylnych Bolesławowi zarówno cesarza Ottona III jak i papieża Sylwestra II. W lipcu 1024 odszedł Henryk II. Wtedy zapadła decyzja o koronacji. Źródła niemieckie potwierdzają, że Bolesław, korzystając z krótkiego bezkrólewia w Niemczech, kazał się koronować w 1025 roku. Nie wiadomo, gdzie odbyła się koronacja prawdopodobnie **17 kwietnia 1025**, ani kto jej dokonał. Nie wiadomo, czy Bolesław uzyskał zgodę papieża. Na pewno nie miał zgody cesarskiej, bo w rocznikach niemieckich jest pełno zarzutów wobec władcy, który „uzurpował sobie namaszczenie”. Bolesław Chrobry zmarł wkrótce po koronacji **17 czerwca 1025**, a rządy objął jego syn Mieszko II Lambert.



Mieszko II Lambert (990 - 1034) w 1013 poślubił **Rychezę**, która była wnuczką cesarza Ottona II. Małżeństwo to wzmocniło pozycję Mieszka II; dynastia piastowska weszła w krąg rodziny cesarskiej. Tuż po śmierci ojca Mieszko został koronowany na króla Polski **25 grudnia 1025** przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Hipolita w katedrze gnieźnieńskiej. Także jego żona Rycheza została koronowana na królową Polski. Według kronikarzy niemieckich koronacja ta była samowolna.

Gdy w **1026** król niemiecki Konrad II udał się do Italii na cesarską koronację, zwiększyła się aktywność opozycji, z którą współdziałał Mieszko II. Wyprawę wojenną mającą wspomóc opozycję zaczęto przygotowywać jesienią 1027. W połowie tego samego roku Konrad II powrócił do kraju i podjął walkę z rebeliantami. Podjęty w 1028 roku najazd na Saksonię nie pomógł rebeliantom, wywołał natomiast odwet Konrada II. Jego wyprawa w 1030 zakończyła się niepowodzeniem zaś Mieszka wsparli Węgrzy. Jednak już w **1031** sytuacja znacznie się pogorszyła: od zachodu atakował Konrad II, od wschodu Ruś, od południa Czesi. Działali też odsunięci od władzy bracia Mieszka II: Bezprym i Otto.

Otoczony zewsząd przez wrogów Mieszko II uciekł do Pragi, gdzie został zdradziecko uwięziony i wykastrowany, co miało być karą za oślepienie przez Bolesława Chrobrego księcia czeskiego Bolesława III Rudego. Uwolniony przez Udalryka odzyskał władzę w **1032** jako książę jednej z trzech dzielnic. Zjednoczył państwo, ale nie udało mu się odtworzyć stabilnych struktur władzy. Był pierwszym władcą Polski umiejącym czytać i pisać. Znał język niemiecki, łacinę i grekę.

Rycheza pod koniec 1031 udała się do Niemiec, zabierając insygnia królewskie i cały majątek. Insygnia królewskie nigdy nie powróciły już do Polski; Rycheza do końca życia używała tytułu królowej. Wraz z synem **Kazimierzem Odnowicielem** dążyła do wzmocnienia władzy monarszej oraz do odbudowania osłabionego aparatu państwowego po powstaniu ludowym i buncie Miećława/Masława.

Ucieczkę Mieszka II do Czech wykorzystał najstarszy syn Bolesława i jego drugiej żony Judyty, **Bezprym**, który w **1031** roku przejął władzę po niemiecko-ruskim ataku na Polskę. Według źródeł był to władca odznaczający się niezwykle okrucieństwem. Wkrótce po przejęciu władzy odesłał cesarzowi polskie insygnia koronacyjne, które przewiozła królowa Rycheza, opuszczając wraz z dziećmi kraj. Wyjazd Rychemy, a szczególnie jej syna Kazimierza, był niezwykle korzystny dla Bezpryma; eliminował pretendenta do tronu. Pozostawała jednak grupa zwolenników dawnego władcy i Bezprym rozpoczął jej krwawe prześladowania. Wielu przedstawicieli elit społecznych zmuszonych zostało do ucieczki; część z nich schroniła się na Mazowszu. Wśród ofiar represji znaleźli się dwaj biskupi, których śmierć zapisano pod datą 1032: Roman i Lambert. Brutalna walka z opozycją mogła doprowadzić do tzw. reakcji pogańskiej. Prawdopodobnie doszło do ludowych wystąpień przeciwko możnym, władzy, i utożsamianemu z aparatem ucisku Kościołowi.

Odziedziczony po Bolesławie Chrobrym system wymagał prowadzenia zwycięskich i łupieżczych wojen. W przeciwnym razie koszty utrzymywania rozbudowanej drużyny książęcej spadały na ludność państwa. Przegrane przez Mieszka II wojny pobudzały opozycję także wśród grup społecznych, którym wcześniejsze wojny nie przyniosły korzyści. Rządy Bezpryma ostatecznie doprowadziły do zachwiania struktur państwowych i podważenia autorytetu władzy. Nie trwały one długo, a powodem ich upadku miało być okrucieństwo nowego księcia. Bezprym został zamordowany „przez swoich” nie później niż **wiosną 1032**. Inspiratorami morderstwa mieli być jego bracia. Mieszko II wrócił, po śmierci Ottona i wypędzeniu Dytryka odzyskał władzę nad trzema dzielnicami, jednak po jego nagłej śmierci w **1034** doszło do rozpadu państwa.

Bezprym należy do grupy tych władców Polski, których objęło tzw. „potępienie pamięci.”

Po śmierci Mieszka II w **1034** władzę przejął jego syn **Kazimierz (1016 - 1058)**. Wówczas doszło do buntu możnowładców, którzy zmusili Kazimierza oraz jego matkę Rychezę do ucieczki z kraju. Władzę na ziemiach polskich przejęli możnowładcy, którzy objęli rządy nad poszczególnymi dzielnicami, jednak wkrótce przeciwko możnowładcom wybuchło wielkie antyfeudalne powstanie ludowe, które objęło centralne dzielnice kraju, głównie Wielkopolskę. Lud wystąpił również przeciwko Kościołowi i chrześcijaństwu pod hasłem powrotu do dawnej religii. Latem **1038** roku armia czeska księcia Brzetysława przekroczyła granicę Polski. Pozbawione przywództwa siły polskie nie stawiały większego oporu. Brzetysław bez trudu zajął Śląsk i ruszył dalej na północ. Także w ogarniętej zamieszkami Wielkopolsce miasta i grody padały prawie bez oporu. Napastnicy zdobyli między innymi Poznań, Gniezno i Giecz. Brzetysław przyłączył do Czech Śląsk, natomiast Wielkopolska została doszczętnie spustoszona. Zagrabiono skarby kościelne, w tym cenne relikwie – ciało św. Wojciecha, Gaudentego oraz zwłoki Pięciu Braci Męczenników, które przewieziono z Gniezna do Pragi i uroczyście złożono w katedrze św. Wita na Hradczanach. Łupem Czechów stał się też w Gnieźnie złoty krzyż ofiarowany przez Mieszka I, który ważył trzy razy tyle co on sam, złote tablice wysadzane klejnotami i wiele innych kosztowności. Żołnierze czescy zburzyli budowle sakralne w Poznaniu, wzniesione przez Mieszka I na uroczystość chrztu Polski, splądrowali grobowiec tego władcy, zaś mieszkańcy byli brani w niewolę. Zupelny rozkład państwa polskiego i wzrost potęgi Czech nie leżał jednak w interesie cesarza – Henryka III. Pod koniec **1039** roku **Kazimierz** powrócił do kraju ze zbrojną pomocą niemiecką; uzyskał też pomoc księcia Rusi Kijowskiej – Jarosława Mądrego. W **1041** Kazimierz wziął ślub z siostrą Jarosława Dobroniegą – Marią. Dzięki temu Kazimierz odzyskał władzę w Wielkopolsce; z pomocą wojsk niemieckich i ruskich złamał też separatyzm mazowiecki i odzyskał Pomorze Gdańskie; później wznowił wojnę z Czechami odzyskując Małopolskę i Śląsk.



Wojciech Gerson
Powrót
Kazimierza
Odnowiciela
do Polski



Prawdopodobny podział Polski na trzy dzielnice uzgodniony na zjeździe w Merseburgu (1032-1033), kończącym IV wojnę polsko - niemiecką:

Dzielnica Dytryka

Dzielnica Ottona

Dzielnica Mieszka II



Józef Ignacy Kraszewski w powieści „**Bracia Zmartwychwstańcy**” kilka razy wspomina, jak Bolesław Chrobry podbił Chrobację.

Natomiast Adam Tadeusz Naruszewicz w swym dziele „**Historia narodu polskiego**”, opisał to w następujący sposób:

„Nazwisko Chrobatów było znajome jeszcze w IX wieku za Konstantyna Porfirogeneta, który o nich tak pisze w księdze *De administrando Imperia* w rozdziale XXX. i XXXI. »Chrobaci mieszkali wtenczas, (to jest za Herakliusza) za Babigoreą [Bawaria], gdzie teraz są Belo-Chrobaci, (i na drugim miejscu mówi) inni zaś Chrobaci, od tych, którzy do Dalmacyi weszli, mieszkali ku Francyi, nazywali się Belo-Chrobaci, to jest biali, mający własnego Księcia. Hołdują zaś Ottonowi W. panującemu nad Francją, która jest i Saxonią; są oni poganie, a z Turkami ligę i przyjaźń trzymają. Tenże na innem miejscu Chrobatowie, którzy w Dalmacyi siedzą, od Chrobatów białych niechrzczonych początek wiodą, którzy za Turcyą przy Francyi siedzą, a ze Słowianami Serbami graniczą.« Na koniec powiada: »Wielka zaś Chrobacya, która się białą nazywa, do dnia dzisiejszego chrzczona nie jest, tak jako i sąsiedzi jej Syrbowie. Jazdy i piechoty nie ma tak wiele jak Chrobacya Chrześcijańska, dla częstych napadów od Franków«".

Według Wikipedii *Biała Chorwacja to terytorium historyczne o nieokreślonym położeniu geograficznym, znajdujące się w Europie Środkowej. Najczęściej utożsamiane z Małopolską.*

Wspomniany Konstantyn Porfirogeneta pisze: w VII wieku część plemion chorwackich opuściła to terytorium i udała się na Bałkany, na obszar dzisiejszej Chorwacji, na zaproszenie cesarza bizantyńskiego Herakliusza w celu obrony granic cesarstwa.

POLEN
zu Anfang
des XI. Jahrhunderts.

----- Machtgebiet des
Boleslaw Chrobry (992-1025)

Maßstab 1:15 000 000.



TYSIĄC LAT OD KORONACJI 1025-2025

STANISŁAW ZAKRZEWSKI

Bolesław Chrobry WIELKI

MOLES

J. I. KRASZEWSKI.

POWIEŚCI HISTORYCZNE.

III.

BRACIA ZMARTWYCHWSTAŃCY.

Powieść z czasów Chrobrego.

Tom I.

KRAKÓW.

Nakład Spółki wydawniczej księgarzy w Warszawie.

Gebethner i Wolff.

Michał Glücksberg.

Maurycy Orgelbrand.

G. Sennewald.

Edward Wende.

1876.

24767

Stanisław Zakrzewski

BOLESŁAW
CHROBRY
WIELKI

Maria Suchy

Dyskusyjny Klub Książki UTW-UR

Rzeszów, maj 2025

Wszystkie mapy, teksty i reprodukcje za
<https://pl.wikipedia.org/wiki/>
(Art. 27 prawa autorskiego)